

Kršćanske crkve i diplomacija

Robert Bogešić

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske¹

robert.bogestic@mvep.hr

UDK:261.7; 322; 327

Pregledni rad

Primljeno: 1, 2013.

Prihvaćeno: 4, 2013.

Sažetak

Diplomacija predstavlja aktivnost koja je povezana s vanjskom politikom i međunarodnim odnosima, kroz koju se ostvaruju vanjskopolitički ciljevi. Kršćanske crkve predstavljaju zajednice koje imaju svrhu štovati Boga i naviještati Evanđelje svijetu oko sebe. U kakvom su međuodnosu diplomacija i Crkva? Kakva je sudbina kršćanstva u Europi koja se sve više sekularizira? Kakvu ulogu u tom procesu ima diplomacija? Mogu li, i do koje mjere, današnje kršćanske crkve raditi kompromise, što je jedna od funkcija diplomacije?

Ključne riječi: kršćanska crkva, diplomacija, vatikanska diplomacija, Europska unija

Uvod

Nastankom država usporedo se uspostavljaju i njihovi međusobni odnosi. Jedno od glavnih sredstava u međusobnoj komunikaciji je diplomacija, koja označava vođenje državnih poslova na području vanjske politike, državni aparat koji predstavlja državu u svijetu, sposobnost, znanje, vještinu i metode komuniciranja i održavanja međunarodnih odnosa te profesiju predstavljanja države u međunarodnim odnosima (Nick, 1999, 39). Pojedini autori podrazumijevaju pod diplomacijom vođenje vanjske politike ne samo s drugim državama nego i ostalim

¹ Autor u tekstu navodi osobna stajališta.

međunarodnim subjektima pri usklađivanju interesa i sposobnosti vođenja pregovora (Ibler, 1987, 57).

Crkva predstavlja „univerzalno društvo svih vjernih koje je Bog od vječnosti predodredio za vječni život“ (Hammond, 1994, 180) i zajednicu koja ima svrhu štovati Boga i naviještati evanđelje svijetu oko sebe. Kroz naviještanje Crkva uspostavlja međusobne odnose s društvom oko sebe, koje uključuje i državu.

U kojoj mjeri međusobni vanjskopolitički odnosi međunarodnih subjekata mogu opterećivati temeljno poslanje kršćanskih crkvi? U kakvom su odnosu diplomatski odnosi i naviještanje Evanđelja? Mogu li ta dva pojma ići zajedno? A ako mogu, do koje točke i gdje se razdvajaju?

Može li se govoriti o pojmu „kršćanska diplomacija“? Sadrži li poziv Crkve na naviještanje Evanđelja oblik uspostavljanja službenih odnosa s državom u kojoj Crkva djeluje i kakav je utjecaj tih odnosa na poslanje naviještanja Evanđelja?

Specifičan oblik međunarodnih aktivnosti kod Rimokatoličke crkve je tzv. vatikanska, odnosno papinska diplomacija, koja predstavlja dvostruki okvir djelovanja - politički i vjerski.

U tekstu je posebna pozornost stavljena na diplomaciju Republike Hrvatske i njezin odnos s Rimokatoličkom crkvom, s obzirom na to da je s Rimokatoličkom crkvom, tj. njenim najvišim organom, Svetom stolicom, sklopila ugovore koji uređuju niz odnosa između te Crkve i države.

O perspektivi kršćanstva i Crkve posebno u Europi stavljen je naglasak na kraju teksta, gdje su kroz rezultate istraživanja pojedinih autora i agencija prezentirane mogućnosti daljnjeg razvoja.

Diplomacija i crkva

Prihvatajući izreku kako je „diplomacija stara koliko i ljudsko društvo“ potvrđuje se da su i najstarije antičke države razmjenjivale izaslanike, bez obzira na to radilo li se o židovskom kraljevstvu, drevnom Egiptu, antičkoj Grčkoj ili Rimu, indijskim državama ili Kini. To je bio jedan od načina komuniciranja među državama.

Pod pojmom diplomatski odnosi² podrazumijevaju se službeni odnosi između država, koji uključuju uspostavljanje diplomatskih predstavništva. Postoji razlika između uspostavljanja diplomatskih odnosa i uspostavljanja diplomatskih predstavništva, jer uspostavljanje diplomatskih odnosa ne mora podrazumijevati

2 Uspostavljanje diplomatskih odnosa, kao i stalnih diplomatskih predstavništva obavljaju se temeljem međusobnog pristanka, koji je utvrđen člankom 2. Bečke konvencije o diplomatskim odnosima (Beč, 18. 4. 1961. godine).

i uspostavljanje predstavništva.

Osim tradicionalnog, dvostranog (bilateralnog) načina, sve više se razvijaju višestranu (multilateralu) načini koji se odnose i na parlamentarne ili konferencijske diplomacije.

Kao što navodi Svjetlan Berković (2000), nekoliko je oblika odnosa među državama, koji se kreću od prijateljskih do prekinutih, što ovisi o stupnju izgrađenosti i prirode odnosa. Ti se odnosi kreću od savezničkih, dobrosusjedskih, srdačnih, prijateljskih, dobrih i korektnih odnosa, pa do indiferentnih, hladnih, zategnutih, odnosa *de facto*, obustavljenih i prekinutih odnosa.

Sakib Softić (2011) ističe u članku *Rješavanje sporova između država mirnim sredstvima* kako postoje razna diplomatska sredstva u rješavanju sporova, kao što su pregovori, posredovanje, istraga i mirenje. Pregovori su najčešći način mirnog rješavanja sporova: strane održavaju izravne pregovore te otpada potreba korištenja nekih drugih sredstava za mirno rješavanje sporova. Posredovanje predstavlja pregovaranje uz sudjelovanje treće strane kao posrednika, koji aktivno sudjeluje u pregovorima i nudi vlastite prijedloge rješenja spora. Ovaj način posebno je koristan kada između dviju strana ne postoji povjerenje ili su pregovori prekinuti bez izgleda da se nastave. Istraga je sredstvo mirnog rješavanja sporova, koje je propisano člankom 33. Povelje UN-a i primjenjuje se kada među stranama u sporu postoji neslaganje o činjenicama. Tada treba utvrditi činjenično stanje, bilo putem međunarodnog suda ili drugog tijela bilo putem istrage, koja kao poseban institucionalni angažman treba utvrditi činjenično stanje. Mirenje je metoda za rješavanje međunarodnih sporova, gdje pojedinac ili povjerenstvo nepristrano ispituju spor i pokušavaju odrediti stav koji će pomoći stranama u rješavanju spora.

Kako se ponašaju kršćanske crkve u području diplomatskih odnosa? Jesu li crkve pozvane na širenje evanđelja ili na uspostavljanje diplomatskih odnosa s državama i ostalim međunarodno-pravnim subjektima? Mogu li se diplomatski odnosi svrstati pod aktivnosti u širenju evanđelja, s obzirom na to da se često u diplomaciji nastoje tražiti kompromisi? Jesu li kompromisi karakteristični za evanđelje i njegovo širenje po svijetu? Kakvo je značenje riječi Isusa Krista zapisanih u Evanđelju po Mateju 28,19-20, a odnose se na širenje Radosne vijesti i činjenje svih ljudi učenicima njegovim, posebno u odnosu na diplomatske aktivnosti?

Promatrajući uređenje diplomatskih aktivnosti, u ovom dijelu rada ističemo kako se određene razlike pojavljuju u nazivljima diplomatskog osoblja koje predstavljaju, s jedne strane, države ili međunarodne organizacije te, s druge strane, Rimokatolička crkva. Tako je šef diplomatskog predstavništva države ili međunarodne organizacije veleposlanik, dok šef diplomatskog predstavništva crkve nosi

naziv nuncij³. U zemljama gdje prevladava kršćansko stanovništvo nuncij predstavlja doajena diplomatskog zbora.

Diplomacija Rimokatoličke crkve

Kakav je položaj i uloga Rimokatoličke crkve u međunarodnom i međudržavnom komuniciranju prema ostalim međunarodnim subjektima, državama, međunarodnim i regionalnim integracijama? Temeljni dokumenti koji uređuju odnose između Rimokatoličke crkve i svijeta proizašli su od Drugog vatikanskog koncila (1962-1965).⁴ Međunarodnopravni elementi vlasti Rimokatoličke crkve su Sveta Stolica i Država Vatikan. S jedna strane, Sveta Stolica predstavlja element s duhovnom i teritorijalno neograničenom vlasti, dok, s druge strane, Država Vatikan sadrži svjetovnu i teritorijalnu ograničenu vlast.⁵

Msgr Jean-Louis Tauran, tajnik Svete Stolice za odnose s državama navodi kako pojam „Sveta Stolica“ sačinjavaju „sukladno Kanonskom pravu, papa i njegova Kurija“⁶, te predstavlja središnju vladu Rimokatoličke crkve i zadužena je, između ostalog, za ostvarivanje međunarodnih odnosa i organiziranje diplomatske službe, tzv. papinske diplomacije.

Kakvi su temelji na kojima počiva tzv. papinska diplomacija? Prema mišljenju msgra Gabriela Montalva⁷, povijest papinske diplomacije je složena, jer je isprepletana s poviješću Rimokatoličke crkve, te ima kao osnovnu zadaću onu „koju je Krist povjerio apostolu Petru, to jest da bude osloncem zajednice i međuzajednice u krilu kršćanske zajednice“ (1997, 141).

- 3 Ostali razredi predstavnika diplomatskog predstavništva su poslanici, opunomoćeni ministri, ministri savjetnici, savjetnici, prvi, drugi, treći tajnici, ataše, dok kod crkve, uz navedenog nuncija, postoji i papinski internuncij. Nuncij na latinskom označava glasnika.
- 4 Drugi vatikanski koncil sazvan je 1962, kada je poglavar Rimokatoličke crkve bio Ivan XXIII, a zaključen je 1965, kada je na čelu Rimokatoličke crkve bio Pavao VI.
- 5 Msgr Gabriel Montalvo, kao predsjednik Papinske Crkvene Akademije u Vatikanu, navodi u tekstu „Konvencionalni“ odnosi između Crkve i Države, koji je objavljen u Zborniku Diplomatske akademije Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske iz 1997, str. 177-189, kako sva tri elementa, Rimokatolička crkva, Sveta Stolica i Država Vatikan mogu imati pojedinačni ili zajednički međunarodni pravni subjektivitet, te su oni, iako se radi o tri različita elementa, međusobno neodvojivi.
- 6 Msgr Jean-Louis Tauran, tajnik Svete Stolice za odnose s državama održao je predavanje na temu Vatikan u službi mira i suvremeni odnosi Svete Stolice s Republikom Hrvatskom na simpoziju Iskustva moderne hrvatske diplomacije, koji je održan u Zagrebu, 8. lipnja 1998. godine u povodu prvog obilježavanja Dana hrvatske diplomacije.
- 7 Msgr Gabriel Montalvo, kao predsjednik Papinske Crkvene Akademije u Vatikanu, održao je 19. prosinca 1996. godine predavanje polaznicima Diplomatske akademija i djelatnicima Ministarstva vanjskih poslova RH na temu Sveta Stolica i Svijet, Kratka povijest papinske diplomacije, *Zbornik diplomatske akademije*, Ministarstvo vanjskih poslova, Diplomatska akademija, Zagreb, 1997, str. 141-155.

Msgr Montalvo navodi kako „još od početka, uobičajeni način na koji bi rimski biskup dao osjetiti svoj autoritet i svoju nazočnost u biskupijama ili mjesnim crkvama bio je prenošenje na druge svojstva da stoje na njegovu mjestu i djeluju u njegovo ime, kao sudionici njegova autoriteta...“⁸

U svezi imenovanja i opoziva diplomatskih predstavnika vatikanske diplomacije, Rimokatolička crkva je ratificirala odluke Bečke konvencije o diplomatskim odnosima⁹. Kao što navodi Gabriel Montalvo (1997, 152b), nekoliko je specifičnih ciljeva prema kojima je usmjereno djelovanje tih izaslanika: “promicanje odnosa Svete Stolice s vladama naroda kod kojih su ovjerovljeni; pregovaranje o pitanjima koja se tiču odnosa Crkve i države; bavljenje svim onim što se odnosi na eventualne dogovore, sporazume, nagodbe (ugovore) ili konvencije o pitanjima koje zanimaju bilo Crkvu bilo državu.“¹⁰

Daniel Miščin (2006, 74-90) ističe tri temeljne vrijednosti djelovanja papinske diplomacije, koje se nastoje potvrditi riječima Isusa Krista „*Zato idite i počnite činiti mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, učeci ih da drže sve što sam vam zapovjedio. Evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta*“ (Mt 28,19-20).¹¹ To su: katolicitet, kojim se ističe univerzalnost Crkve; univerzalni humanizam, koji se odnosi na brigu prema čovjeku; neutralnost, kojom se podrazumijeva trajna neutralnost i nepristupanje političkim savezima.

Kroz navedene ciljeve, kada se govori o tzv. papinskoj diplomaciji, ne govori se samo u političkim okvirima, nego postoji i vjerski element, koji ukazuje na specifičnost te diplomacije.

Rimokatolička crkva u svom djelovanju i nazočnosti u svijetu nalazi se pred dvostrukim pozivom. S jedne strane, kao međunarodno-pravni subjekt okrenuta je prema djelovanju u okvirima međunarodnog prava međunarodne zajednice, jer ona temeljem subjektiviteta na međunarodnom planu ima pravo „ius tractan-

8 Govoreći o titulama predstavnika misija msgr Montalvo ističe kako su kod stalnih misija to bili vikari, koji su bili birani među biskupima nekih najvažnijih Stolica, dok su u privremenim misijama to bili poslanici birani između klera rimske crkve ili između biskupa pripadnika rimske kurije.

9 Bečka konvencija o diplomatskim odnosima sklopljena je u Beču, 18. 4. 1961. godine, stupila je na snagu 24. travnja 1964.

10 Msgr Jean-Louis Tauran navodi, u predavanju na simpoziju Iskustva moderna hrvatske diplomacije, Zagreb, 8. lipnja 1998. godine, pod naslovom „Vatikan u službi mira i suvremeni odnosi Svete Stolice s Republikom Hrvatskom“, kako su tradicionalne značajke Vatikanske diplomacije „poticanje, pod svaku cijenu, prekida borbi i kršenja prava ljudske osobe (...), uvažavanje suverene volje naroda, izražene slobodno i legitimno, obrana žrtava agresije, poticanje pregovora radi postizanja mira, uvažavanje međunarodnog prava i obveza“. (str. 24)

11 Svi navedeni biblijski tekstovi preuzeti su iz Biblije, Sveto pismo Starog i Novog zavjeta, preveo Ivan Ev. Šarić, 1. popravljeno izdanje, Hrvatsko biblijsko društvo, Zagreb, 2006.

di“, to jest pravo da sklapa sporazume konvencije ili ugovor s drugim međunarodno pravnim subjektima. S druge strane, kao zajednica vjernika, ima nadnadravn karakter i duhovni poziv širenja Evanđelja u svijetu.

Definiranje temeljnih početaka djelovanja papinske diplomacije je jedan od osnovnih problema koji se odražavaju na njezin daljnji razvoj i aktivnosti. Ne ulazeći u teološka promišljanja je li Isus Krist ostavio i prenio nekome autoritet, iako to eksplicitno nije zapisano u Bibliji, činjenica je da se posebno Rimokatolička crkva poziva na tradicijske argumente.¹² Poseban naglasak je na autoritetu poglavara Rimokatoličke crkve, papi.¹³

Miščin (2006, 55-56b) pojašnjava kako je Petar sažeo Isusov identitet u izjavi „Ti si Krist“, dok je Isus Krist usmjerio Petrov identitet u rečenici „Ti si Petar – Stijena“. Temeljem uzajamne identifikacije, koje su usmjerene dolazećoj stvarnosti, Miščin izvodi zaključak kako Petar treba postati „zaglavni kamen, stožer Kristova nauma“.

S druge strane, biskup đakovačko-bosanski i srijemski Josip Juraj Strossmayer pitao je u svom govoru na Prvom vatikanskom saboru 1869/1870. je li „Sveti Papa, koji ovdje predsjeda zaista nasljednik Sv. Petra, namjesnik Kristov i

- 12 Kao što se navodi na internetskoj stranici www.katolici.org, pod naslovom Apostolsko nasljeđivanje: „Prvi kršćani nisu imali dvojbi oko toga kako utvrditi koja je prava Crkva i koje su doktrine prava crkvena učenja. Provjera je bila jednostavna: Samo pratiti apostolsko naslijeđe pretendanata. Apostolsko naslijeđe je linija biskupa koja se proteže unazad do apostola. U cijelom svijetu, svi katolički biskupi mogu pratiti liniju svojih prethodnika unazad sve do vremena apostola, nešto što je nemoguće u protestantskim denominacijama (od kojih većina čak niti ne tvrdi da imaju biskupe). Uloga apostolskog naslijeđa u očuvanju ispravnog nauka je ilustrirana u Bibliji. Kako bi osigurao prenošenje apostolske predaje i nakon smrti apostola, Pavao govori Timoteju: ‘Što si od mene po mnogim svjedocima čuo, to predaj vjernim ljudima koji će biti podobni i druge poučiti’ (2 Tim 2,2). U ovom odlomku on misli na prva četiri naraštaja apostolskog naslijeđa – svoj naraštaj, Timotejev naraštaj, naraštaj koji će Timotej poučavati i na naraštaj koji će taj naraštaj dalje poučavati. Crkveni Oci, koji su karike u lancu naslijeđa, redovito su priznavali apostolsko naslijeđe kao provjeru da li katolici ili krivovjerci imaju ispravan nauk...“
- 13 Na internetskoj stranici www.katolici.org navodi se u tekstu pod naslovom Autoritet pape, između ostalog, kako „su Crkveni Oci prepoznali da je Isus Petra učinio stijenom na kojoj će sagraditi svoju Crkvu, da je ovo dalo Petru posebno prvenstvo, da je Petar otišao u Rim te da je tamo ostavio nasljednike. U ovom tekstu pokazat ćemo da su također razumjeli i da Petrovi nasljednici dijele njegov poseban autoritet i prvenstvo. Na mnogo načina, Oci svjedoče činjenici da je rimska crkva bila središnja i najmjerodavnija crkva. Svjedoče o oslanjanju Crkve na Rim za savjet, za posredovanje u raspravi i za vodstvo u pitanjima nauka. Bilježe, poput Ignacija Antiohijskog, da Rim ‘predsjedava’ ostalim crkvama i da, kao što objašnjava Irenej, ‘zbog svog uzvišenog porijekla, sve se crkve moraju slagati’ s Rimom. Također su jasni u činjenici da je zajedništvo s Rimom i rimskim biskupom ono što čini nekoga u zajedništvu s Katoličkom Crkvom. Ovo pokazuje da je, kao što kaže Ciprijan Kartaški, Rim ‘glavna crkva, u kojoj svećeničko jedinstvo ima svoj izvor.’”

nepogrešivi crkveni otac“ te je posebno naglasio kako nije pronašao nikakav trag papinstva kakvo postoji u ovom trenutku „ni u spisima Sv. Pavla, Sv. Ivana, ni Sv. Jakova nisam našao ni traga ni sjemena papinske moći.... dok je apostol (misli na apostola Petra - op.a.) živio, Crkva nikada nije mislila da bi mogao postojati papa...“¹⁴. Biskup Strossmayer posebno ističe kako je rimski patrijarh „od najranijih vremena pokušavao privući sebi sav autoritet... ali nije imao prevlast koju mu dodjeljuju ultramontani“¹⁵.

James G. McCarthy ističe u knjizi *Evandjelje po Rimu* (2008, 196) kako je sudbinu Rimokatoličke crkve i rimskih biskupa oblikovala carska naklonost. Najočitiiji su spomenici Bazilika Svetoga Ivana Lateranskog i bazilika Svetog Petra.¹⁶ Govoreći o carskom utjecaju, McCarthy je posebno naglasio kako se u Rimokatoličkoj crkvi to očituje i u zemljopisnoj podjeli, koju je Crkva izvršila po uzoru na politički ustroj Rimskog carstva.

Time se potvrđuje kako ni kršćanske crkve, gotovo od samih početaka organiziranja, nisu bile izuzete od nastojanja ostvarivanja prevlasti i vlastitih interesa. Može li se, sukladno tim izazovima, pomiriti duh evanđelja i diplomacija?

Teško se mogu pomiriti te dvije strane, ističe svećenik i sociolog religije Ivan Grubišić (2002), a dvostruki su razlozi tome. Jedan od razloga je ostvarivanje kompromisa, koji su sastavni dio diplomatskih aktivnosti, dok je duh evanđelja utemeljen na slobodi življenja i susreta s uskrslim Isusom Kristom, kroz življenje u zajednici s vjernicima i prakticiranju djela ljubavi prema bližnjima. Drugi je problem, navodi Grubišić, „kad se kršćanska poruka kao način života svede na ideološki supstrat, jedan od mnogih ideologijskih svjetonazora, pa onda sve one koji su suprotna ideologijskog svjetonazora otpisujemo kao da Krist nije i za njih umro“.

Odnosi Republike Hrvatske i Svete Stolice

U kontekstu nastanka i razvoja hrvatske diplomacije, posebnu važnost ima pismo koje je 7. lipnja 879. godine poglavar Rimokatoličke crkve Ivan VIII. uputio knezu Branimiru, u kojem ga izvještava da blagoslivlja njega i sav hrvatski narod te mu priznaje „zemaljsku vlast nad cijelom Hrvatskom“. Tim pismom

14 Biskup đakovačko-bosanski i srijemski Josip Juraj Strossmayer isticao je u svom govoru na Prvom vatikanskom saboru (1869./1870.), između ostalog, kako nije našao traga papinstva u apostolskim danima, te da nije našao „papu u prva četiri stoljeća“.

15 Ultramontanizam predstavlja pokret 19. st., koji zastupa centralizaciju moći i autoriteta u poglavaru Rimokatoličke crkve, dok suprotni pokret predstavlja galikanizam, koji se odupire prodiranju i dominaciji rimskog poglavara u Francuskoj.

16 Baziliku Svetog Petra sagradio je u IV. st. car Konstantin, a u XVI. st. je obnovljena prema Michelangelovu nacrtu. U nju se može smjestiti 50.000 ljudi, koliko i na kakav suvremeni sportski stadion.

poglavlara Rimokatoličke crkve označava se trenutak uspostavljanja samostalne i međunarodno priznate ranovjekovne hrvatske države¹⁷.

Diplomatski odnosi između Republike Hrvatske i Svete Stolice, kao središnje vlade Rimokatoličke crkve, uspostavljeni su 8. veljače 1992. godine. Nakon što su u Bruxellesu 16. prosinca 1991. godine ministri vanjskih poslova Europske ekonomske zajednice prihvatili Deklaraciju o Jugoslaviji, Sveta Stolica je odlučila pozitivno odgovoriti na zahtjev Hrvatske i Slovenije, koje su zatražile međunarodno priznanje, te je 13. siječnja 1992. godine objavila formalno priznanje dviju država.

U daljnjem razvijanju međunarodnopravnih odnosa između Hrvatske i Rimokatoličke crkve, uslijedilo je potpisivanje četiri ugovora. Tako su 19. prosinca 1996. godine zaključeni ugovori o pravnim pitanjima, o suradnji na području odgoja i kulture te o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi. Ugovor o gospodarskim pitanjima sklopljen je 9. listopada 1998. godine.

Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima. Ovim ugovorom dvije strane uređuju pravni okvir odnosa između Rimokatoličke crkve i Republike Hrvatske. Ovim ugovorom definiran je pravni položaj Rimokatoličke crkve u Republici Hrvatskoj, a time je od strane države priznato vjersko područje Crkve, koja nije podložna državi, ali i obrnuto, postoji nezavisnost države od Crkve;

Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture. Ovim ugovorom Republika Hrvatska obvezala se da će, poštujući temeljno pravo roditelja na vjerski odgoj djece, jamčiti nastavu rimokatoličkog vjeronauka u javnim predškolskim, osnovnim i srednjim školama;

Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi. Temeljem ovog ugovora Sveta Stolica osnovala je u Republici Hrvatskoj Vojni ordinarijat za dušobrižništvo rimokatoličkih vjernika u Hrvatskoj vojsci i policiji, na čijem je čelu biskup vojnog ordinarijata;

Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima. Ovim ugovorom regulirano je pitanje povrata imovine ili davanje nadoknade za oduzetu imovinu, kao i pitanje financiranja svećenika, koji obavljaju legalnu crkvenu službu, pitanje osiguranja njihovih mirovinskih i zdravstvenih osiguranja, oslobođanja od poreza na promet i slična pitanja.

Sveta Stolica, kao vrhovni upravni organ Rimokatoličke crkve koje ima sjedište u Vatikanskom Gradu, potpisuje ugovore s Republikom Hrvatskom. Najčešće sklopljeni ugovori predstavljaju oblik dvosmjerne komunikacije, kroz koju oba

17 Datum 7. lipnja obilježava „Dan hrvatske diplomacije“.

subjekta preuzimaju odgovornost, ali i pravo u ispunjavanju i traženju izvršavanja dogovorenih obveza.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, vjerska struktura stanovništva pokazuje da je rimokatolička vjeroispovijest pretežna, čime se dodatno mogu opravdati sklopljeni ugovori. S druge strane, sklapanjem ugovora veća je i odgovornost najbrojnije vjerske zajednice, Rimokatoličke crkve, u promicanju kršćanskih vrijednosti u društvu, kako na razvijanju dijaloga među vjerskim zajednicama, ali i s ostalim dijelovima društva, koji uključuje i političke strukture. Tako Crkva u svom poslanju naglašava dvostruke osjećaje: osjećaj za duhovno i osjećaj za zemaljsko.

Komparacija popisa stanovništva prema vjeri prema popisima 2001. i 2011. godine

	Popis 2001.		Popis 2011.	
	Broj	%	Broj	%
Republika Hrvatska	4.437.460	100,00	4.284.889	100,00
katolici	3.903.551	87,97	3.697.143	86,28
pravoslavni	195.969	4,42	190.143	4,44
protestanti	11.824	0,27	14.653	0,34
ostali kršćani	10.569	0,24	12.961	0,30
muslimani	56.777	1,28	62.977	1,47
židovi	495	0,01	536	0,01
istočne religije	969	0,02	2.550	0,06
ostale religije, pokreti i svjetonazori	524	0,01	2.555	0,06
agnostici i skeptici	1.547	0,03	32.518	0,76
nisu vjernici i ateisti	98.376	2,22	163.375	3,81
ne izjašnjavaju se	130.985	2,95	93.018	2,17
nepoznato	25.874	0,58	12.460	0,29

(Izvor: DZS, 2012)

Iz predočenih podataka, uočljivo je kako je kod kršćanskih crkvi zabilježen pad u broju katolika s 3.903.551 (2001) na 3.697.143 (2011) te pravoslavaca s 195.969 (2001) na 190.143 (2011), dok je zabilježen porast kod protestanata s 11.824 (2001) na 14.653 (2011) i ostalih kršćana s 10.569 (2001) na 12.961 (2011). Porast je zabilježen i kod muslimana s 56.777 (2001) na 62.977 osoba, te posebno kod pripadnika istočnih religija s 969 (2001) na 2.550 (2011), ostalih religija 524 (2001) na 2.555 (2011), agnostika i skeptika s 1.547 (2001) na 32.518 te ateista i

onih koji se izjašnjavaju da nisu vjernici s 98.376 (2001) na 163.375 (2011).

Jedan put - brojni smjerovi

U kojoj mjeri diplomacija, posebno crkvena, utječe na poimanje „jednog puta“¹⁸? Činjenica je da kršćanske crkve, sa svojim organizacijama i teologijama potvrđuju postojanje brojnih putova koji, iako se pozivaju na isti putokaz, idu svojim smjerovima.

Prekretnica koja je imala značajan utjecaj na razvijanje odnosa između Crkve i države na području Europe dogodila se 313. godine u vrijeme vladavine cara Konstantina, koji je Milanskim ediktom uveo vjersku slobodu u Rimskom Carstvu. Tako je kršćanstvo izašlo iz ilegale i dolazilo je pod sve veći utjecaj brojnih kultura i običaja. Daljnjim širenjem kršćanstva sve više dolazi do razvijanja grčko-istočnog i latinsko-zapadnog mišljenja, koja su se razlikovala u liturgijskim, crkveno-političkim i dogmatskim elementima.

U takvim okolnostima dolazi do dva velika raskola koja su se dogodila u kršćanskim crkvama, te jedan unutar Rimokatoličke crkve: veliki istočni raskol, veliki zapadni raskol i reformacija.

Veliki istočni raskol dogodio se 1054. godine. Promatrajući političke događaje, uočljivo je kako se radilo o osvajanju pojedinih područja. Tako je Nijemac papa Leon (1049-1054) posegnuo za južnom Italijom, koju su prije toga Normani polako oduzimali Bizantu. Bizantski car Konstantin IX. namjeravao je sklopiti savez s papom kako bi zajedno krenuli protiv Normana, ali se pobojavao papine prevlasti, te je dolazilo do međusobnog zaoštavanja. Nakon neuspjelih pregovora dolazi do rascjepa, koji je dodatno potenciran bezuvjetnim papinim primatom iz, već navedenog, „Petrova nasljedstva“, te prihvaćanjem rimskog jurisdikcijskog primata. Raskol do sada nije prevladan, iako je bilo pokušaja obnavljanja jedinstva.

Veliki zapadni raskol (1378-1417) ukazao je na problem porasta francuskog utjecaja na papinstvo, kada je sve više Francuza primano u kardinalski zbor, a i dvojica papa bila su Francuzi. Tako je Klement V. (1305-1314) smatrao da ne treba odlaziti u Rim te je izabrao kao sjedište Avignon. Tim se težište počelo micati iz Rima, a dolazilo je i u pitanje općecrkveno jedinstvo. Kako je papinstvo jačalo u Francuskoj, u Njemačkoj je počelo dolaziti do sve većeg ogorčenja. Ukupna situacija sve više je dobivala dimenziju napada, ne toliko na određenog papu, koliko na instituciju papinstva. Počelo se s osporavanjem hijerarhijskog poretka u Rimokatoličkoj crkvi, papu se promatralo kao izvršni organ crkvenog sabora, a

18 Isus im reče: “Ja sam put i istina i život. Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni” (Iv 14,6).

pojavi su se i pitanja oko financijskog poslovanja. Takva situacija rezultirala je istovremenim djelovanjem dvojice papa, jednog u Rimu (Urban IV), a drugog u Avignonu (Klement VII).

Promatrajući političku situaciju u Europi kroz prizmu navedenih odnosa, veliku ulogu imale su nacionalne francuske i talijanske spletke, ali i ponašanje svećenstva Rimokatoličke crkve, koje se u prijelomnim trenucima različitih mišljenja više oslanjalo na prisvajanje stolica nego na prvotno poslanje, naviještanje evanđelja Isusa Krista. U takvim uvjetima dolazi do Sabora jedinstva u Konstanzi, koji je otvoren 5. studenoga 1414. godine, ali upravo kroz taj Sabor mogu se iščitavati i današnji odnosi kršćanskih crkvi, posebno kroz odnos pojedinih crkvi i državno-političkih interesa, ali i crkvene prevlasti kroz pitanje: Tko je Majka Crkva?

Promatrajući međusobni odnos crkve i političkih čimbenika tadašnjeg vremena jasno je da su ponašanja predstavnika kršćanskih crkvi (čitaj: struja) uvjetovana interesima pojedinih političkih blokova, talijanskih, francuskih, njemačkih i engleskih. Na Saboru se trebalo raspravljati o njegovoj nadležnosti, te je postojala inicijativa da se neće razići dok se ne riješi raskol. Četrdesetogodišnji raskol završen je tako da je za papu izabran kardinal Odo Colonna, koji je preuzeo ime Martin V.

Reformacija, tzv. treći raskol, zbivala se tijekom 16. st, kada je Rimokatolička crkva bila na vrlo niskoj moralnoj razini. Reformaciju su pripremili i dali joj svoj doprinos reformski pokreti 14. i 15. st, kao što su lollardi u Engleskoj, husiti u Češkoj, valdencezi i franjevački spiritualci u Italiji i Francuskoj.

Kao početak reformacije slovi 31. listopada 1517. godine kada je dotadašnji redovnik Martin Luther objavio 95. teza u kojima je iznio argumente protiv trgovanja oprostajnicama u Crkvi. Od odanog podanika papi, Luther je postao njegov najžešći kritičar. U tim nastojanjima Luther je imao potporu saskog izbornog kneza Friedricha Mudrog Saksonskog, kojemu se pak car Karlo V. nije htio zamjeriti, jer mu je trebala ujedinjena Njemačka, s obzirom na to da su Turci opsjedali Beč. Konačno odvajanje dogodilo se 3. siječnja 1521. godine kada je u Rimu Luther izopćen iz Rimokatoličke crkve.

Luther je u svom djelovanju stjecao povjerenje viteških (1522/23) i seljačkih redova (1524/25) u borbi za bolje životne uvjete. Ipak, ti ustanci nisu se uspijevali oduprijeti vojnoj moći kneževa veleposjednika. Za razliku od Thomasa Müntzera, Luther je bio na strani kneževa, od kojih je očekivao ponovno uspostavljenje crkvenog reda koji je nestao u seljačkome ratu. Kod osnivanja crkvi na njihovim teritorijima Luther radi kompromise te ih postavlja kao privremene biskupe. Tek se 1555. godine na Reichstagu u Augsburgu uspostavlja jednakost rimokatoličke i luteranske Crkve.

Joachim Wach (1944) ističe kako su se pred europskim državama, pojavom

reformacije, postavile tri mogućnosti: ostati lojalni tradicionalnoj vjeri i etabliranoj zajednici, iznijeti i etablirati jednu od reformskih vjera kao službenu religijsku doktrinu ili izabrati otklon od identifikacije s bilo kojim vjerskim usmjerenjem.

Tijekom 19. st, posebice na početku, političke okolnosti ukazivale su na složenost stanja u kojima se našla Rimokatolička crkva. Utjecaj pape, zbog nastojanja da Napoleon pridobije za sebe papu Pia VII, još više je rastao, te je u lipnju 1815. na Kongresu u Beču postignuta obnova Crkvene Države.¹⁹ S druge strane, Italija je željela ostvariti nacionalno jedinstvo, a upravo je Crkvena Država bila prepreka na putu ostvarivanja te ideje. Ipak, nakon sukoba Crkvene Države, koja je uz pomoć Francuza održavala vlast u Rimu i Pokreta nacionalnog ujedinjenja, koje je predvodio kralj Viktor Emanuel II. (1849-1878), dolazi do njemačko-francuskog rata (1870-1871) i Pijemont osvaja Rim, što je označavalo kraj Crkvene Države, a papa Pio IX. se povlači u Vatikan. Iako je papa ostao „vatikanski zatočenik“, njegov utjecaj posebno na talijanske rimokatolike ostao je velik, što potvrđuje i utjecaj dekreta „Non expedit“ kojim je zabranio vjernicima sudjelovanje na političkim izborima 1874. godine.

Ipak, tzv. rimsko pitanje riješeno je 11. veljače 1929. godine kada je papa Pio XI. sklopio s Mussolinijem Lateranski ugovor, kojim se papa odriče prava na bivšu Crkvenu Državu, ali je dobio potpunu suverenost u Vatikanskoj Državi i eksteritorijalnu nadležnost nad bazilikama, upravnim zgradama kurijalnih vlasti i dvorcem u Castel Gandolfu. Pored toga zaključen je i konkordat s talijanskom vladom, kojim je Rimokatolička crkva uredila svoje odnose s državom.

Time je uspostavljena Vatikanska Država, čime je i Rimokatolička crkva dobila određeni stupanj međunarodno-političkog subjektiviteta, što se i praktično potvrđuje ulogom i prezentiranjem stajališta koje poglavari Rimokatoličke crkve izražavaju u odnosu na razne vojno-političke i gospodarsko-socijalne procese diljem svijeta, te koje ostvaruju putem pastoralnih posjeta pojedinim državama i regijama u svijetu.

McCarthy (2008, 197-198b), pozivajući se na *Dekret o pastirskoj službi biskupa* (br. 2) Drugog vatikanskog sabora, ističe kako rimokatoličanstvo uči da su njezini biskupi naslijedili od apostola trojaku vlast: vlast poučavanja – biskupi imaju vlast da poučavaju sve narode; vlast posvećivanja – Crkva uči da biskupi imaju vlast „da posvećuju ljude u istini i pružaju im duhovnu hranu; vlast upravljanja - biskupi služe kao pastiri i upravitelji nad Crkvom.

19 Nakon Francuske revolucije (započela je 1789. Godine, a završila 1795, po nekima 1799. godine) i u razdoblju Napoleonove ere, suspenzijom vladavine pape Pija VIII. (1800-1823) nad papinskim državama i njegovim izgnanstvom u Francusku, došlo je do smanjenja aktivnosti apostolskih nuncija. Tek nakon pada Napoleona, Bečki kongres (1815) potvrdio je prestižni rang apostolskih nuncija i obnovljena je Crkvena Država.

Biskup Strossmayer postavio je tezu, na spomenutom Prvom vatikanskom saboru 1869/1870, kako „važnost rimskih biskupa nije proizlazila iz božanske snage, nego iz važnosti grada u kojem su bili ustoličeni. Msgr Darboy (u Parizu) nije nadređeni po položaju nadbiskupu od Avignona, ali usprkos tome, Pariz mu daje važnost koju ne bi imao da mu je palača umjesto na obali Seine, bila na obali Rhone. To što vrijedi u crkvenim krugovima isto je i u civilnim i političkim krugovima: perfekt u Rimu nije veći od onoga u Pisi, ali civilno i politički ima veću važnost“. Biskup Strossmayer posebno podvlači kako patrijarh Rima ima želju imati potpunu vlast nad Crkvom.

Slijedom navedenoga, možemo zaključiti kako kršćanske crkve nisu, niti će biti imune na politička djelovanja koja se sastoje u ostvarivanju vlastitih interesa - služeći se često, pri tome, metodom „cilj opravdava sredstvo“. Crkve su potpale pod teret ostvarivanja vlastitih interesa stavljajući u drugi plan prvotni cilj, a to je širenje Radosne vijesti Isusa Krista. Jedan od velikih problema s kojima se suočavaju kršćanske crkve je legalizam. Philip Yancey navodi u knjizi *Zašto je milost tako čudesna?* (2011,181-196) kako je povijest Crkve pokazala da su ponekada kršćani u svom legalizmu prelazili u ekstremizam. Ovaj obrazac, smatra Yancey, promijenio se te je sada “kršćanski Zapad” poznat ne po ekstremnom legalizmu, već po dekadenciji. Kojim putem idu, a kojim trebaju ići kršćanske crkve kako bio ostale autentične poruci koju žele i trebaju prenijeti svijetu?

Europa – (ne)kršćanski kontinent

U kojem se ozračju u 21. stoljeću nastoje izgrađivati kršćanske crkve dok prenose poruku Radosne vijesti njihova osnivača Isusa Krista? Što je danas Europa, koja se nalazi u skupini tzv. Zapadnih civilizacija? Naziv koji se koristi za Europu je „stari kontinent“ i predstavlja područja koja su se stoljećima razvijala, stvarajući svoje povijesne, kulturološke, nacionalne, jezične, religijske posebnosti. Europa ne predstavlja određeni entitet koji je povezan teritorijem, već raznolikosti određenih unutarnjim teritorijalnim granicama nacionalnih država. Zato se Europa, a unutar nje Europska unija (EU), još uvijek temelji na nacionalnim interesima, iako sve veći značaj dobiva proces integracija.

Nasuprot globalizmu, koji na svjetskom planu vodi sve većoj povezanosti i međuovisnosti, u Europi je na djelu proces regionalizma. Upravo Unija predstavlja integraciju s kojom se nastoje ojačati međusobne, ali i međunarodne veze država, koje povezuje geografska blizina i pripadnost.

Prema rezultatima istraživanja o religijskoj slici svijeta, koji su objavljeni u studiji “Svjetski religijski krajolik” američkog Instituta za istraživanje religije Pew, kršćani su u 2010. godini najveća vjerska zajednica u svijetu, s 2,2 milijarde ljudi. Nakon njih po broju dolaze muslimani te hinduisti i budisti. Prema podacima

Instituta Pew, 84 posto ljudi u svijetu pripadnici su neke vjerske zajednice, ili 5,8 milijarda od 6,9 milijarde stanovnika u 2010. godini. Kršćani su najrasprostranjeniji i to s podjednakim brojem u Europi (24 posto), Latinskoj Americi (24 posto) i u Africi (24 posto - područje južno od Sahare), dok najveći broj kršćana živi u SAD-u, Brazilu i Meksiku. Gotovo 32 posto svjetskog stanovništva (2,2 milijarde) su kršćani, 23 posto (1,6 milijardi) su muslimani, 15 posto su hindusi (1 milijarda), 7 posto je budista (oko 500 milijuna) i 0,2 posto su židovi (14 milijuna). Više od 400 milijuna ispovijeda neku drugu vjeru - američki Indijanci, australski aboridžini, kineske manjine. 58 milijuna ljudi, ili manje od 1 posto stanovništva, ispovijedaju religije poput bahaizma, sikhizma i taoizma²⁰. Najrasprostranjenija je religija kršćanstvo, dok je islam najbrže rastuća religija.

Širenjem kršćanstva područjem današnjeg Sredozemnog mora i ostalim europskim dijelovima, stoljećima je Europa stjecala određeni stupanj koherentnosti, jer je upravo ono predstavljalo vezu koja je svu tu raznolikost okupljala. Jedan od najznačajnijih njemačkih književnika i mislilaca Johann Wolfgang von Goethe (1749 – 1832) to je opisao rečenicom: "Materinski je jezik Europe kršćanstvo". Gergely Kovács²¹ pak ističe kako se pred kršćanskom Europom nalazi trojaka dužnost, koja podrazumijeva borbu protiv zaboravnosti, povratak etici i ljepoti te borbu protiv svakog ekstremizma.

Prema njegovom mišljenju, Europa je, iako predstavlja geografski i povijesno jednu cjelinu, s jedne strane obuhvaćena procesima globalizacije, koji podrazumijevaju stvaranje jedinstvenog svjetskog tržišta, a omogućeni su razvojem prometa i komunikacija.²² S druge strane, prošarana je civilizacijskim i kulturološkim razlikama koje karakteriziraju procesi regionalizacije pojedinih europskih dijelova. Tako postoje, među ostalima, germansko, skandinavsko, baltičko, frankofonsko, anglosaksonsko, latinsko, balkansko područje.

Msgr Kovács, kada naglašava potrebu borbe protiv zaboravnosti, posebno ističe potrebu očuvanja temeljnih vrijednosti istinskoga identiteta Europe. Prema njegovom mišljenju, uz ovaj oblik borbe, potrebno je ustrajati na borbi „protiv površnosti, banalnosti, praznine, vulgarnosti i ružnoće“. Na taj način bit će moguć povratak etici i ljepoti, kroz naviještanje kršćanske poruke, koja je ispunjena pravdom, ljepotom, istinom i ljubavi. Za očuvanje kršćanske Europe, msgr.

20 Rezultati studije se temelje na 2.500 sveobuhvatnih popisa, dokumenata i istraživanja u više od 230 zemalja.

21 Msgr. Gergely Kovács, kao predstojnik Papinskoga vijeća za kulturu, održao je govor na kongresu Paneuropske unije 2. svibnja 2009. u mjestu Passau u Njemačkoj.

22 Pod globalizacijom se podrazumijevaju gospodarski, politički i kulturni procesi koji, uslijed razvoja prometa i komunikacija, predstavljaju stvaranje jedinstvenog svjetskog tržišta u kojem se umanjuje utjecaj nacionalnih država, a jača utjecaj međunarodnih institucija (<http://bs.wikipedia.org/wiki/Globalizacija>, posjet 29. srpnja 2009).

Kovács posebno navodi potrebu borbe protiv svakog oblika ekstremizma što se u svom iskazivanju proteže od relativiziranja - koje se pretvara u brisanje identiteta - pa do fundamentalizma što u sebi sadrži isključivost.

Veliki problem u budućnosti za civilizacije Zapada, posebno Europe, te uloge i mjesta kršćanskih crkvi, jest perspektiva kršćanstva u Europi. Može li kršćanstvo imati i dalje utjecaj na oblikovanje Europe? Imaju li Bog, kršćanstvo i crkve mjesta u Ustavu²³ Europske unije? Koje mjesto u svemu tome zauzima religija?²⁴

Jasno je da je religijska sloboda princip pozitivnog ustavnog prava. Sve države EU dijele tu ustavnu pretpostavku, ali je u mnogim europskim državama ta pretpostavka prožeta i različitošću. Tako preambula Ustava Savezne Republike Njemačke kaže da je „svjesna vlastite odgovornosti pred Bogom i ljudima“; Ustav Republike Irske kaže: „U ime Presvetoga Trojstva od kojega proizlazi svaka vlast... mi... priznajući s poniznošću sve naše obveze spram našeg Božanskog Gospodina Isusa Krista“; Ustav Kraljevine Danske u čl. 4. Navodi da je Luteranska Evangelička Crkva danska nacionalna Crkva; ustavi Grčke, Malte i Španjolske imaju slične tvrdnje o važnosti božanske dimenzije pravoslavne ili Rimokatoličke crkve.

Kao što navode pojedini autori (Coste, 1995, 202-203), pred Crkvom je značajna uloga isticanja naglaska Božje riječi koja potvrđuje dva izričaja dostojanstva ljudske osobnosti. S jedne strane, čovjek je slika Božja, a s druge je potrebno promatrati ponašanje Gospodina Isusa Krista i apostola. „On (Isus Krist - op.a) predlaže, upućuje poziv, doziva, ali ne čini ništa da bi prisilio one kojima se očituje. On je putnik što kuca na vrata i strpljivo čeka da se otvore (Otk 3,20) Stoga je odlučno odbacio trijumfalistički mesijanizam koji su mu željeli nametnuti, jer – među ostalim neprikladnostima – taj bi trijumfalizam bio preprekom slobodnu pristanku vjernika“.

Slijedom navedenoga, diplomacija, a posebno diplomacija pojedinih kršćanskih crkvi, mora biti usmjerena prema izgradnji harmoničnih međunarodnih i međudržavnih odnosa, ali to je svakako i zadaća bilo koje moderne diplomacije.

Gdje je tu onda razlika u poslanju? Kao što ističe Ivan Grubišić (2002), Crkva mora, u izgradnji demokratskih društvenih struktura, pronaći svoje mjesto i, sukladno poruci Isusa Krista da će se po djelima ljubavi prepoznati²⁵, tako se i

23 Prva je funkcija ustava organiziranje državne moći i podjela institucionalnih ovlasti, druga je funkcija definiranja i normativnog kvalificiranja odnosa između pojedinaca i javne vlasti, te treća, očuvanje vrijednosti, ideja i simbola koje međusobno dijeli određeno društvo. Ustav predstavlja osnovu u određivanju nacionalnog, kulturnog i vrijednosnoga identiteta naroda.

24 Više se može o toj temi pročitati u tekstu Tanjić, Ž., „Europa kršćanskih korijena poštuje sve svoje građane“, Glas Koncila, broj 28 (1620), 2005.

25 „Novu vam zapovijed dajem: Ljubite jedni druge! Kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite

ponašati. Crkve ne smiju padati pod interes u kojem prevladava samopravednost, samodostatnost i zaboravlja se na bližnjeg. Kod kršćanskih crkvi, za razliku od moderne diplomacije, postoji pojam milosti, po čemu se kršćanstvo i razlikuje od ostalih religija.

Zaključak

U vrijeme globalizacije i regionalizma upitna je opstojnost pojma „Europljanin“ jer je još uvijek na sceni opterećenost nacionalnom identifikacijom. Može li se i za kršćanstvo opisati slična izvedenica? Postoji li pojam „kršćanin“, ako, s druge strane, denominacijska i konfesionalna pripadnost označavaju identifikacijsku sliku modernog kršćanina?

Mogu li kršćanske crkve tražiti izlaz i identifikaciju kroz diplomaciju i njezine aktivnosti? Ili postoji drugi izvor identifikacije? Gdje je tu mjesto Isusa Krista i Božje milosti?

Kršćanske crkve trebaju isticati dva izričaja dostojanstva ljudske osobnosti (Coste, 1995, 202-203b). S jedne strane, čovjek je slika Božja, s druge strane, potrebno je promatrati ponašanje Gospodina Isusa Krista i apostola. Između brojnih primjera koje je pokazao Isus Krist učenicima, istaknut ćemo djelo zapisano u Evanđelju po Ivanu u 13,1-2. Čin poniznosti u kojem „Učitelj i Gospodin“ pere svojim učenicima noge poruka je i današnjoj kršćanskoj crkvi i njezinim vjernicima kako trebaju služiti jedni drugima i kakav odnos trebaju izgrađivati prema svijetu oko sebe. Takav čin poniznosti teško je očekivati kroz diplomatske aktivnosti, koje imaju smisao u pregovaranju, predstavljanju, zaštiti interesa, razvijanju odnosa ili njihovom prekidu.

Kršćanske crkve trebaju tražiti, ne diplomatskim sredstvima, jedinstvo i zajedništvo u Isusu Kristu i evanđeoskoj poruci koji nadilazi sve razlike. Kao što je navedeno u *Ekumenskoj povelji za rast suradnje među crkvama u Europi*²⁶, iz 2001. godine, jedna od smjernica za rast suradnje među europskim crkvama jest vjerovanje u „jednu, svetu, katoličku i apostolsku crkvu“. Crkva treba biti usmjerena prema ostvarivanju vrijednosti kroz koje se čovječanstvo suočava s izgradnjom mira i borbe protiv globalnih problema, kao što su siromaštvo, glad, ratovi, diskriminacije.

jedni druge! Po tom će svi spoznati da ste moji učenici, ako ljubite jedni druge“ (Iv 13,34-35).

26 Vidi Charta Oecumenica - Ekumenska povelja za rast suradnje među crkvama u Europi, Vijeće europskih biskupskih konferencija (CCEE), Konferencija europskih crkava (KEK), Strasburg, 22. travnja 2001. Prijevod: Odjel za ekumensku teologiju Instituta za ekumensku teologiju i dijalog „Juraj Križanić“ Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu - dr. sc. Jure Zečević.

U tom kontekstu mogu se promatrati riječi poglavara Rimokatoličke crkve Benedikta XVI.²⁷ istaknute prigodom susreta s diplomatskim zborom akreditiranim pri Svetoj Stolici, 9. siječnja 2006. godine, koje opisuju principe što bi trebali ispunjavati buduće međunarodne odnose: „zauzetost za istinu duša je pravednosti; zauzetost za istinu temelj je i snaga prava na slobodu; zauzetost za istinu otvara vrata praštanju i pomirenju; zauzetost za istinu pobuđuje nove nade“ (Miščin, 206, 343b).

Pred Crkvom je uloga nositelja i promicatelja poruke Europi, zapadnoj civilizaciji i svijetu, o punini života koji nosi evanđelje. Ujedinjenost Europe, što u velikoj mjeri može imati određeni utjecaj i na „ujedinjenost“ kršćanskih crkvi, ne smije se ograničavati samo na aspekte – političko-gospodarski, sigurnosni i geografski – već i na kršćanski sustav vrijednosti, na čijim je temeljima izgrađena moderna Europa. Trajni zadatak Crkve je naviještanje Radosne vijesti Isusa Krista, koje ne poznaje političke ili bilo kakve druge granice.

Literatura

- Berković, Svjetlan (2006). *Diplomacija i diplomatska profesija*. Urban-Media d.o.o., Dubrovnik.
- Charta Oecumenica Ekumenska povelja za rast suradnje među crkvama u Europi*. Vijeće europskih biskupskih konferencija (CCEE), Konferencija europskih crkava (KEK), Strasbourg, 22. travnja 2001.
- Coste, Rene (1995). *Političke zajednice*. Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Franzen, August (1970). *Pregled povijesti Crkve*, Kršćanska sadašnjost-Glas Koncila, Zagreb.
- Grubišić, Ivan (2002). „Nekima više odgovara sprega trona i oltara nego da su svjetla društva”, *Vjesnik*, 6. veljače 2002.
- Grupa autora (1999). *Simpozij Iskustva moderne hrvatske diplomacije*. Ministarstvo vanjskih poslova, Diplomatska akademija, Zagreb.
- Grupa autora (1997). *Zbornik Diplomatske akademije*. Ministarstvo vanjskih poslova, Diplomatska akademija, Zagreb.
- Hammond, T. C. (1994). *Uvod u teologiju*. Izvori: Kršćanski nakladni zavod, Osijek.
- Huntington, Samuel, P. (1997). *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*. Izvori, Zagreb.

27 Benedikt XVI. objavio je kako 28. veljače 2013. godine napušta papinsku službu, jer ga „napušta snaga“. Taj čin najavio je u 85. godini starosti.

- McCarthy, G., James (2008). *Evandjelje po Rimu*. Baptistička crkva Emanuel & Teološka biblijska akademija, Krapina.
- Miščin, Daniel (2006). *Temelji diplomacije Svete stolice*. Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija i Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb.
- Nick, Stanko (1999). *Diplomatski protokol*. Barbat, Zagreb.
- Sakib, Softić (2011). "Rješavanje sporova između država mirnim sredstvima". *ANALI Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, br. 7., god. 4., str. 283-314.
- Vukadinović Radovan, Čehulić Lidija (2005). *Politika europskih integracija*. Topical, Zagreb.
- Yancey, Philipp (2010). *Zašto je milost tako čudesna?* Bono Records d.o.o., Rijeka.
- Wach, Joachim (1944). *Sociologija religije*. Chicago, University of Chicago Press.

Robert Bogešić

Christian Churches and Diplomacy

Summary

Diplomacy represents an activity which is connected to the foreign politics and international relations. It is a means for achieving foreign political goals. The Christian churches represent communities whose purpose is to worship God and proclaim the Gospel to the world around them. What is the interrelation between diplomacy and the Church? What is the destiny of the Christianity in Europe which is rapidly becoming secularized? What is the role of diplomacy in that process? Should the contemporary Christian churches make compromises, as it is one of the functions of diplomacy, and to what extent?